

Dwór Artusa/ curia regis Artus (dwór króla Artusa)

- Informacje podstawowe:

- oddział MHMG

- składa się z: gmachu Dworu Artusa, kamienicy **Nowy Dom** Ławy z **Sienią** Gdańską (od strony Zielonej Bramy), parteru kamienicy **Stary Dom** Ławy (od strony Ratusza).

- Nazwa- geneza:

Tradycja budowy od czasów średniowiecza. Nazwa pochodzi od imienia wodza Celtów- **Artura** (miał on żyć w Brytanii V/VI w.) Był wzorem cnót, a **Okragły Stół** stanowił symbol równości i braterstwa. Idea była inspiracją dla nadbałtyckich wspólnot mieszczańskich.

- Co to jest?

Miejsce jednoczenia **elit** mieszczańskich, których członkowie pochodzili z różnych krajów Europy.

- Pierwsze wzmianki:

Budynek wzniesiony w latach **1348-1350**- pojawia się w dokumencie miejskim w z 1357r. W niektórych dokumentach widnieje, jako curia sancti Georgi – dwór św. Jerzego- ponieważ na początku był siedzibą tylko jednego bractwa.

- Funkcje:

- siedziba bractw mieszczańskich

- forum spotkań towarzyskich elit i przybywających gości

-centrum wymiany informacji, poglądów, kształtowania się postaw

-miejsce rozrywki

-sala otwartych rozpraw sądowych

-siedziba giełdy zbożowej (od 1742 r.)

- salon miasta

-muzeum historyczne.

W latach 1530- 1742 miejsce posiedzeń sądowych; 1651r. punkt sprzedaży wina, wcześniej przechowalnia piwa, od 1656 r. w samym D.A. zaprzestano urządzania biesiad. Do 1742 r. siedziba Ław i centrum życia towarzyskiego. Po 1742 r. przekształcony w kupiecką giełdę. Pełnił funkcję reprezentacyjną- przyjmowano tam monarchów, organizowano koncerty i spotkania towarzystw naukowych. W 1901r. zamknięto główne wejście do D.A. Przed

II wojną św. uzyskał status obiektu muzealnego. Dla zwiedzających udostępniony od 1997r. .
Od **1967** r. na liście **zabytków** i od **1973r.** pod opieką **MHMG**.

- Bractwa:

Początkowo przeznaczony tylko dla bogatych rodzin o rycerskim pochodzeniu skupionych w **Bractwie św. Jerzego**. Zmiany w XV w. Bywalcami stali się kupcy, właściciele statków- oni zakładali nowe bractwa. **Prawo wstępu** opierało się na cenzusie majątkowym (w XIV-XV w.- od 20 grzywien).Wstępu nie mieli: karczmarze, rzemieślnicy, drobni sprzedawcy itp. Głównym celem było zachowanie elitarności. **Bractwa** powstałe po 1481r. o mieszczańskim charakterze przyjęły wspólną nazwę: **Ławy Dworu Artusa**. Poszczególne Ławy tworzyły grupy różnego pochodzenia, zawodu, upodobań itd., np. bractwo **św. Reinholda [Rajnolda]** łączyły tradycje rodzinnej Nadrenii. Poza tym znane były inne Ławy: **Ława Lubecka** (Ława św. Krzysztofa), **Ława Trzech Króli**, **Ława Malborska** (skupiająca kombatantów), **Ława Holendreska**, **Ława Szyprów/ Żeglarzy**, **Ława Marii/ Ława Naszej Kochanej Pani** (połączyła się z Ławą św. Rajnolda), **Ława Sędziów**.

- Zarząd:

- 4 „**starszych**”- dobierali sobie 4 najstarszych wiekiem, jako:

- „kolegów”:

-4 **rajców**

-2 **nadzorców** tzw. „panowie dworu”- przed nimi „starsi: składali rozliczenia finansowe

- Budowa:

Pierwsza budowla powstała w miejscu współczesnej około **1350r.**(znacznie skromniejsza). W latach **1370- 1379** zbudowano większy obiekt. W grudniu 1476 r. w wyniku **pożaru** zniszczeniu uległa jego przednia część (tzw. Duży Dwór), a 4 miesiące później (kwiecień 1477r.) część tylna (Mały Dwór). Trzeci budynek wzniesiono i powiększono w kolejnych latach, kończąc budowę w 1481r. na terenie powiększonym o jedną parcelę. Bryła zachowała się bez zmian, a obecny wygląd **fasady** pochodzi z **1616-1617** r. Autorem był **ABRAHAM VAN DEN BLOCK**. W 1945r. zniszczeniu uległo 70% sklepienia oraz szczyt elewacji, rekonstrukcja w latach 50. XX w. i od lat 80. do 2002r.

- Fasada:

- Południowa: W stylu **manieryzmu niderlandzkiego**. Składa się z dwóch istotnych elementów: Pierwszego: **monumentalnej architektury** jej dolnej części z porządkową dekoracją wieńczącej kondygnacji oraz drugiego: **rzeźbami**, które tworzą program ideowy. Zdobia ją trzy ostrołukowe okna oraz **kamienny portal** (nawiązanie do antycznego łuku triumfalnego- częsty zabieg przy wejściu do reprezentacyjnej budowli) z reliefowymi **medalionami** prezentującymi portrety **Zygmunta III Wazy** i królewicza **Władysława (IV)**,

które miały zaznaczać obecność polskich królów w Gdańsku. Nad portalem pomiędzy oknami widoczne są cztery **posągi** wielkich władców: **Scypiona Starszego** zwanego **Afrykańskim** (rzymskiego pogramcy Kartaginy i Hanibala), **Temistoklesa** (ateńskiego stratega, zwycięzcy perskiej floty, rzecznika kupców), **Marka Kamiliusza** (Marcus Furius Camilius, przedstawiciela rzymskiego patrycjuszowskiego rodu Furius, zwanego ojcem ojczyzny- Pater Patriae) oraz **Judy Machabeusza** (wodza Izraelitów, obrońcy wiary). Poza posągami obecne są również emblematyczne przedstawienia, które miały symbolizować opanowanie narzędzi gwałtu i mordy przez łagodność, pojednanie i pokój. **Emblematy**: połączone **halabardy (wolność)**, podane prawe dłonie z **gałązką oliwną (Zgoda)** i związane **strzały (Pokój)**. Patrząc wyżej napotykamy szczyt- **attykę**, podzieloną pilastrami i zwieńczoną balustradą. W niszach attyki umieszczono alegoryczne **posągi Siły i Sprawiedliwości** oraz na skraju dwa **obeliski**. Na szczycie dachu umieszczono posąg **Fortuny** (dowód sprzyjającego losu). Program treściowy w ogólnym zarysie koncentrował się na podkreśleniu potęgi miasta, rozwijającego się dzięki zwycięstwie pokoju nad wojną, jak i wartości cnót obywatelskich w życiu społeczności chronionej opieką szczęśliwego losu (Fortuny) oraz przy stałej obecności polskich królów.

-Kamienne elementy z frontowej elewacji zabytku wykonane zostały z **piaskowca gotlandzkiego**.

- ważnym elementem elewacji jest też **przedproże** w formie tarasu wyniesionego ponad poziom Długiego Targu. Początkowo pozbawione balustrady. Otrzymało ją w XVII wieku. Pełniło funkcje widokowe.

-Północna: obecnie zrekonstruowana w swojej **gotyckiej** formie.

- Literatura:

-Grzybkowska T., Talbierska J., Dwór Artusa w Gdańsku: sztuka i konserwacja, Gdańsk 2004.

- Jakrzewska- Śnieżko Z., Dwór Artusa w Gdańsku, Gdańsk 1972.

- Januszajtis A., Gdańsk, przewodnik, Olszanica 2008.

- Śledź E., Dwór Artusa w Gdańsku, Gdańsk 2010.

-Śliwiński B. (red.), Encyklopedia Gdańska, Gdańsk 2012.